2015D15290

Inbreng Verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 26 maart 2015 inzake de aanbieding van het inspectierapport «Onbevoegd lesgeven in het vo, een onderzoek naar rechtvaardigingsgronden» en de IPTO-rapportage onbevoegd gegeven lessen (Kamerstuk 27 923, nr. 201).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Arends

Inhoudsopgave

[1] IPTO: integrale personeelstelling onderwijs

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

1 Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de beide rapporten en de begeleidende brief van de Staatssecretaris. De kwaliteit van ons onderwijs valt en staat bij de kwaliteit van de docent, bevoegdheid is daarbij van belang. De voornoemde leden hebben enkele vragen aan de Staatssecretaris.

De leden van de PvdA-fractie hebben met enige zorg kennisgenomen van het onderhavige inspectierapport en de IPTO-rapportage. Zij hechten eraan dat scholieren in het voortgezet onderwijs les krijgen van bevoegde en vakbekwame docenten. Hoewel on(der)bevoegdheid van docenten niet uitsluit dat ze vakbekwaam zijn, hebben docenten om hun onderwijsbevoegdheid te bepalen in ieder geval een proeve van bekwaamheid moeten afleggen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de reactie van de Staatssecretaris op de rapporten van de Onderwijsinspectie (hierna: inspectie) en de IPTO-rapportage over onbevoegd lesgeven. Deze leden hebben nog enkele vragen.

De leden van de D66-fractie nemen met interesse kennis van het inspectierapport over onbevoegd lesgeven in het vo[1], een onderzoek naar rechtvaardigingsgronden» en de brief van de Staatssecretaris daaromtrent. De leden hebben nog enkele vragen.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de beleidsreactie naar aanleiding van de rapporten over onbevoegd lesgeven in het voortgezet onderwijs.

2 IPTO: vakken en bevoegdheden; peildatum 1 oktober 2013

De leden van de VVD-fractie merken op dat uit de IPTO-gegevens naar voren komt dat 15,4% van de lessen wordt gegeven door een onbevoegde docent. Vooral in het vmbo[2] worden nog veel lessen gegeven door docenten die daartoe geen bevoegdheid hebben. Uit het rapport van de inspectie kunnen de leden opmaken dat er een gebrek is aan relevante lerarenopleidingen voor bepaalde vakken in het vmbo. Via welke routes kunnen vakmensen, die hun vak ook aan leerlingen willen overdragen, op

---

[1] vo: voortgezet onderwijs
[2] vmbo: voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

dit moment een bevoegdheid halen? Zijn dit voldoende opties of moeten we daar meer werk van maken, zo vragen de voornoemde leden.

De leden van de CDA-fractie lezen in de reactie dat de Staatssecretaris tevreden is met de daling van het aantal onbevoegd gegeven lessen tussen 2011 en 2013 met 1,1% tot 15,4%. Dit is een toename van ruim 10.000 bevoegd gegeven lessen. Zij vragen of de Staatssecretaris de mening deelt dat als de daling zich in hetzelfde tempo voortzet, de ambitie van het kabinet dat in 2017 elke leraar bevoegd is voor de lessen die hij/zij geeft, bij lange na niet zal worden gehaald. Er zal dus een tandje bij moeten. Zeker gezien de constatering van IPTO dat van de lesuren waarvoor een bevoegdheid kan worden vastgesteld 77,4% bevoegd gegeven wordt en bijna 10% zelfs helemaal onbevoegd. Zij vragen tevens welke maatregelen de Staatssecretaris gaat treffen om de ambitie uit het Nationaal Onderwijsakkoord wel te halen.
De voornoemde leden maken zich er zorgen over dat in het vmbo meer onbevoegd gegeven lessen zijn, dan op het havo[3]/vwo[4]. Juist bij deze meer kwetsbare doelgroep is het belangrijk dat de lessen worden gegeven door een bevoegde leraar. Zij ontvangen hierop graag een reactie van de Staatssecretaris.
De leden van deze fractie zijn benieuwd of de Staatssecretaris kan aangeven binnen welke tijd leraren die onbevoegd of onderbevoegd zijn hun (aanvullende) bevoegdheid halen.
Het is goed dat de Staatssecretaris zich gaat inspannen om ervoor te zorgen dat scholen, lerarenopleidingen en leraren elkaar beter kunnen vinden, bijvoorbeeld door het vormen van klasjes met klasjes met een gelijksoortige opleidingsvraag, maar deze leden vragen of dit het antwoord is op de spanning die leraren ervaren om naast hun baan zich te laten (bij)scholen. Is het niet zo, dat dit vooral gaat om de tijd die je als leraar over hebt om in de avonduren nog een veelal tweejarige opleiding te volgen en te weinig flexibele lesprogramma's van de lerarenopleidingen en te weinig maatwerk in de vorm van vrijstelling? Gaarne ontvangen zij een reactie wat de Staatssecretaris op dit vlak denkt te gaan doen.
De leden van deze fractie lezen dat in de regio Haaglanden en Eemland het aantal onbevoegd gegeven lessen bovengemiddeld is gedaald. Zij vragen of de Staatssecretaris kan aangeven welke verklaring hiervoor is en of andere regio's hiervan kunnen leren.

De leden van de PvdA-fractie merken op dat in de IPTO-rapportage een onderscheid wordt gemaakt tussen bevoegdheid, benoembaarheid en onbevoegdheid. De voornoemde leden vragen of de Staatssecretaris kan toelichten welke consequenties de wettelijke status van het lerarenregister zal hebben voor de categorie benoembare leraren.
Uit de IPTO-rapportage blijkt dat bij klassieke talen, filosofie, lichamelijke opvoeding, techniek en zorg & welzijn sprake is van een toename van het percentage onbevoegd gegeven lesuren. De leden van deze fractie vragen hoe de Staatssecretaris de ontwikkeling verklaart bij deze vakken en of hij met specifieke maatregelen gaat komen om deze tendens te keren. Zo ja, welke maatregelen betreft het? Zo nee, waarom niet?
In de wet is vastgelegd dat er sprake kan zijn van teambevoegdheid indien docenten vakoverstijgende programmaonderdelen onderwijzen. Deze leden constateren dat vakinhoudelijke bekwaamheid niet per se is gegarandeerd als docenten feitelijk ook een ander vak geven dan waarvoor zij zijn opgeleid. Zij vragen tenslotte hoe de Staatssecretaris wil dat er in de toekomst wordt omgegaan met het concept «teambevoegdheid».

---

[3] havo: hoger algemeen voortgezet onderwijs
[4] vwo: voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

3 Onbevoegd lesgeven in het voortgezet onderwijs: een onderzoek naar rechtvaardigingsgronden; een rapport van de onderwijsinspectie

De leden van de VVD-fractie merken op dat uit het rapport van de inspectie blijkt dat onbevoegde docenten vaak wel bevoegd zijn om een ander vak te geven. Het is voor deze docenten lastig om een extra bevoegdheid te halen omdat zij die scholing niet kunnen combineren met hun werkzaamheden. De leden van deze fractie vragen via welke route een docent die extra bevoegdheid nu moet halen. Hij of zij beschikt immers al over een boel vaardigheden. Zij vragen tevens welke concrete maatregelen de Staatssecretaris gaat nemen om docenten een extra bevoegdheid te laten halen.
Uit het onderwijsveld ontvangen de voornoemde leden signalen dat er problemen ontstaan rond de zogenaamde verwantschapstabel, die aangeeft welke vooropleiding past bij welke bevoegdheid. Zo zouden natuurkundigen geen bevoegdheid hebben om wiskunde te geven in het voortgezet onderwijs. Deze leden vragen in hoeverre deze tabel het halen van een bevoegdheid in de weg zit.

De leden van de PvdA-fractie merken op dat het inspectie-onderzoek meldt dat schoolleiders minder goed zicht hebben op de mate waarin er les wordt gegeven door docenten die niet voor die les bevoegd zijn. De voornoemde leden vragen of de Staatssecretaris ook het gesprek aangaat met de schoolleiders om hen op dit punt alerter te laten worden.

In het rapport van de inspectie lezen de leden van de CDA-fractie dat er gesprekken zijn gevoerd met een twintigtal scholen. Zij vragen of de Staatssecretaris kan aangeven of op basis van dit geringe aantal, generieke uitspraken gedaan kunnen worden over het algemene beeld. Kan de Staatssecretaris verder aangeven wat hij gaat ondernemen om te zorgen dat schoolleiders meer zicht hebben op het aantal onbevoegd gegeven lessen op hun school? Zij vragen of hij bereid is hiervoor het gesprek aan te gaan met de VO-raad?
De voornoemde leden zijn benieuwd naar het aangekondigde onderzoek om pabo-docenten bevoegd les te laten geven in de onderbouw van het vmbo en de oplossing voor het knelpunt dat er geen lerarenopleiding is voor de intersectorale vakken van het vmbo. Zij vragen op welke termijn zij dit kunnen verwachten.
De leden van deze fractie vinden het verder zorgelijk dat veel leraren sceptisch zijn over het lerarenregister of er nog niet van op de hoogte zijn. Zij vragen of de Staatssecretaris bereid is om ook hier het gesprek met de VO-raad over aan te gaan.

De leden van de D66-fractie lezen in het onderzoek van de inspectie over rechtvaardigingsgronden dat het lerarenregister nog onbekend en onbemind is. Het nut van het register wordt niet ingezien. Kan de Staatssecretaris een inschatting maken van de redenen voor leerkrachten om zich niet voor het register in te schrijven? Het blijkt uit het onderzoek dat sommige leerkrachten van het bestaan van een dergelijk register geen weet hebben. Zij vragen wat de Staatssecretaris gaat doen om ervoor te zorgen dat leerkrachten op zijn minst van het bestaan van het register afweten?
Voorts lezen de voornoemde leden in het onderzoek van de inspectie dat «het voor sommige vakken niet mogelijk is om een lerarenopleiding te volgen, waardoor schoolleiders gedwongen zijn om de les te laten geven door een docent met een andere bevoegdheid. Rekenen is het meest genoemd en verder vakken als mens en maatschappij, informatica, vmbo-vakken als praktische sectororiëntatie, dienstverlening en commercie en instalektro.» Zij vragen of het waar is dat er geen leraren-

opleiding voor rekenen bestaat en zo ja, wat de reden hiervoor is. Zij vragen hoe de staatsecretaris dit in het licht ziet van de discussie rondom de rekentoets. Zij vragen of de staatsecretaris de mening deelt dat een lerarenopleiding voor rekenen kan helpen bij het verbeteren van het rekenonderwijs. Welke stappen gaat de staatsecretaris zetten om lerarenopleidingen voor rekenen op te zetten?
Ten slotte lezen de leden van deze fractie in het onderzoek van de inspectie dat de lerarenopleiding informatica slechts op enkele plekken gegeven wordt. Zij vragen of de staatsecretaris van plan is om dit aantal uit te breiden, mede in het licht van de aankomende herziening van het curriculum waarin programmeren hoogstwaarschijnlijk opgenomen zal worden. Kunnen leraren gebruik maken van de lerarenbeurs om een lerarenopleiding informatica te volgen, zo vragen de voornoemde leden.

4 De brief van de Staatssecretaris inzake onbevoegd lesgeven in het voortgezet onderwijs

Het baart de leden van de PvdA-fractie zorgen dat in 2011 ruim 16% van de lessen werd gegeven door een leraar die niet bevoegd was voor het betreffende vak. Het is een goede zaak dat nu bij vrijwel alle scholen de aandacht is gegroeid voor het tot een minimum beperken van het aantal onbevoegd gegeven lessen. Het is natuurlijk vervelend voor onbevoegde docenten dat zij worden ontslagen of geen vast contract meer krijgen, maar met de lerarenbeurs heeft de toenmalige Minister Plasterk ook een extra mogelijkheid geschapen om een bevoegdheid te behalen. De voornoemde leden vragen in hoeverre er gebruik is gemaakt van de lerarenbeurs van Plasterk om een bevoegdheid te verkrijgen, door leraren die de bevoegdheid nog niet hadden.
Dat scholen on(der)bevoegde docenten inschakelen zou volgens de voornoemde leden niet structureel nodig hoeven te zijn. Scholen beschikken immers over budgetten voor nascholing. In hoeverre worden die budgetten ook besteed om de vakinhoudelijke bekwaamheid van docenten op peil te brengen?
De leden van deze fractie zijn zich bewust dat het voor het voorbereidend beroepsonderwijs ook waardevol is als beroepsvoorbereidende en beroepsoriënterende programma's worden onderwezen door mensen die heel dicht bij de beroepspraktijk staan. Soms kunnen vakmensen met recente beroepservaring beter op de hoogte zijn van actuele ontwikkelingen, dan mensen die de beroepspraktijk alleen kennen van de lerarenopleiding. Deze leden vragen of het straks ook mogelijk is dat zulke vakmensen hun onderwijsbevoegdheid versneld kunnen verwerven op grond van erkenning van eerder verworven competenties.
Hoezeer de eerder genoemde leden ook hechten aan bevoegdheid van onderwijspersoneel, zij onderkennen dat een docent die éénmaal zijn of haar onderwijsbevoegdheid heeft behaald, niet per se tot aan het einde van de loopbaan vakbekwaam is. Docenten moeten gedurende hun loopbaan zowel hun pedagogisch-didactische als hun vakinhoudelijke bekwaamheid onderhouden en verdiepen. Nu stelt het regeerakkoord «Bruggen slaan»[5] in het vooruitzicht dat in 2017 alle leraren ingeschreven staan in het lerarenregister. Dit register krijgt een wettelijke status en registratie krijgt een civiel effect. Schoolleiders blijken echter vooral sceptisch of zij stimuleren de leraren niet om zich in te schrijven. Bij leraren is het register nog lang niet bekend genoeg. Wat gaat het kabinet ondernemen om tijdig hierin verandering te brengen?
Bij het lerarenregister was aanvankelijk de gedachte dat de beroepsgroep hierbij zelf de bekwaamheidseisen zou gaan bepalen zodat het een register voor en door leraren zou worden. Deze leden vragen of dit ook gebeurt. Zal het register nu ook gaan betekenen dat de lerarenopleidingen

[5] Kamerstuk 33 410, nr. 15

zich meer moeten gaan richten op de vakkennis en de vaardigheden die leraren in hun beroepspraktijk als wenselijk ervaren? Hoe beoordeelt de Staatssecretaris in dit verband de klacht van studenten aan de universitaire lerarenopleidingen dat de universitaire lerarenopleidingen zich enkel van de tweedegraads lerarenopleidingen lijken te willen te onderscheiden door de kwantiteit van de opdrachten en (reflectie)verslagen in plaats van inhoudelijke verdieping? Zij vragen tevens welke invloed het kabinet heeft op de lerarenopleiding.

De leden van de D66-fractie constateren dat de Staatssecretaris inziet dat er nog flinke stappen gezet moeten worden om het aantal onbevoegd gegeven lessen te doen dalen. De leden steunen de Staatssecretaris graag in die ambitie, maar missen de uitleg over de concrete maatregelen die nodig zijn om die ambitie waar te maken. Zij vragen hoe de Staatssecretaris in het aankomend jaar onbevoegd lesgeven zal tegengaan. Heeft de Staatssecretaris al voor ogen hoe dit gefinancierd gaat worden, en zo ja, wat is hiervan de orde van grootte?
De leden van deze fractie vinden de kwaliteit van bevoegde leerkrachten, naast het percentage bevoegde leerkrachten, ook van groot belang. De Staatssecretaris meldt terecht dat inspanningen erop gericht moeten zijn om leraren die geheel of gedeeltelijk onbevoegd lesgeven een (aanvullende) bevoegdheid te laten halen. De leden lezen echter dat dit voor leerkrachten, die via een lerarenopleiding aanvullende bevoegdheden proberen te halen, dit als lastig ervaren wordt. De combinatie werk en opleiding zou te zwaar zijn. De Staatssecretaris neemt het initiatief van «klasjes» als voorbeeld van maatwerk om dit probleem op te lossen. Zij vragen of de Staatssecretaris hiervan de resultaten al kan delen. Tevens vragen zij of er andere manieren zijn om extra lerarenopleidingen passend te maken voor leerkrachten en of hier al gesprekken over lopen met relevante partners.

De leden van de SGP-fractie vragen hoe de ambitie dat in 2017 alle leraren bevoegd zijn, zich verhouden tot de ontwikkelingen die de afgelopen jaren te constateren zijn. Zij vragen of de Staatssecretaris naast de positieve beweging ook voldoende beweging ziet. Welke inschattingen en indicatoren zijn bij het formuleren van deze ambitie eigenlijk leidend geweest, zo vragen zij.
De leden van deze fractie constateren dat de financiering van scholingstraject problemen kent. Allereerst constateren zij dat de vergoeding voor vervanging in het kader van de lerarenbeurs als ontoereikend ervaren wordt. Deze leden vragen of de Staatssecretaris inzichtelijk kan maken welke berekeningen aan deze vergoeding ten grondslag liggen en in hoeverre hij aanpassing overweegt. Bovendien vragen zij waarom het collegegeld voor de tweede studie niet gemaximeerd wordt op het niveau van het wettelijk collegegeld, nu besloten is tot invoering van een leenstelsel. Deze leden menen dat studenten die bijvoorbeeld na de forse investering in hun eerste studie een opleiding voor een andere richting binnen het onderwijs willen volgen, meer steun verdienen.
De leden van de voornoemde fractie zijn van mening dat flexibilisering van het stelsel van bevoegdheid wenselijk is. Deze leden vragen allereerst of bij de verkenning inzake de pabo-gediplomeerden ook de mogelijkheid wordt onderzocht om les te geven in het praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs. Bovendien vragen zij of bij het onderzoek naar de bevoegdheid voor de nieuwe beroepsgerichte profielen ook een brede bevoegdheid voor de docenten beroepsgerichte vakken wordt meegenomen. Wordt hierover met betrokken onderwijsorganisaties overlegd, zo vragen zij.
De leden van deze fractie vragen hoe de Staatssecretaris omgaat met signalen dat in de afstemming van het opleidingenaanbod en de bevoegdheidseisen nog steeds onvoldoende maatwerk bestaat. Zij wijzen

op het voorbeeld van native-speakers die een meerjarige opleiding tot docent in de betreffende vreemde taal moeten volgen. Graag vernemen zij op welke wijze dergelijke knelpunten worden verholpen.
De voornoemde leden vragen in hoeverre leraren die op basis van een educatieve minor aan de slag zijn gegaan in het onderwijs in de periodieke peiling gevolgd worden. Deze leden vragen of het kabinet het belangrijk vindt om te peilen in hoeverre dergelijke maatwerkoplossingen doorstroom naar vervolgopleidingen en kwaliteitsverbetering niet in de weg staan en zo ja, op welke wijze dat gestalte krijgt.

II Reactie van de Staatssecretaris